

Az állambiztonsági hivatalnokból korának olvasott, népszerű írója, *Lázár István* Napnyugati meséket írt, neve sajnos sehol nem szerepel az irodalomtörténetben. 1920-ban *A vörös számum* regényében szigorú „magyar elfogultsággal” ír a kommun borzalmas pár hónapjáról.



Dr. Szabó András

A klub résztvevői és irodalomtörténész előadónk számára is ismert, hogy *Lászlóffy Aladár* sok szállal kötődött az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesülethez. Előadónk szerint a magyar irodalmi köztudatban korántsem a megfelelő helyen tartják számon, a nemzeti köztiszteltet figyelme még nem eléggé fordult a költő felé.

Alexa Károly még kiemelte, hogy *Bartis Ferenc* költő, az Összmagyar Testület megszervezője, fia, *Bartis Attila* író, valamint *Dragomán György* a leghíresebb mai magyar író, és a felbukkanása után azonnal a magyar irodalom élvonalába emelkedett erdélyi *Bodor Ádám* egyaránt mély örmény beágyazottságra vall.

Befejezésül Dr. Szabó András felolvasta *Bodor Ádám: A Szevan-tó közelében* című írását, Alexa Károly pedig jó szívvel ajánlotta az adventben ezt az olvasmány gyűjteményt mindannyiunk figyelmébe.

A nagy sikert aratott könyvbemutató végén a klub háziasszonya, dr. Issekutz Sarolta szólította a könyvben szereplő, és a klubesten jelenlévő *Döbrentei Kornél*, *Kali Kinga* és *Tarján Tamás* írókat, és megkérte őket, vegyék át a tiszteletpéldányukat.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és a Bp. II. kerületi Örmény Önkormányzat elnöke megemlékezett az októberben elhunyt *Dávid Csabáról*, valamint *Flórián Antal* színművészről is. Végül tájékoztatást kaptunk a soron következő programokról, így arról is, hogy a Fővárosi

Örmény Klub karácsonyi ünnepe műsora nem december 18-án, csütörtökön, hanem egy nappal később, 19-én, pénteken lesz! A novemberi klubdelután dedikálással és agapéval zárult.

### Távol az Araráttól... A magyarörmény irodalom

A lexikonszerű könyvet az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület Kiadó jelentette meg az Erdélyi Örmény Múzeum 20. köteteként. Alexa Károly szerkesztő a 490 oldalas, színes keménykötésű borítóval készült olvasmányos könyvben 37 magyarörmény író, költő, irodalomtörténész, irodalmár pályaképe, fotója és mintegy 160 válogatott szemelvény bemutatására vállalkozott. Abc rendben a könyvben szereplő írók nevei: Ady Endre, Alexa Károly, Ávedik Lukács, Bányai Elemér (Zuboly), Bartis Attila, Bartis Ferenc, Bodor Ádám, Bor Ambrus, Cserei Szász László, Csiky Gergely, Dávid Antal Iván, Dávid Csaba, Dávid Katalin, Doboss Gyula, Döbrentei Kornél, Dragomán György, Flórián Tibor, Gopcsa László, Harmath Lujza, Jankovics Marcell, Kabdebó Lóránt, Kabdebó Tamás, Kali Kinga, Lászlóffy Aladár, Lászlóffy Csaba, Lázár István, Lázár Jolán, Lukácsi(y) Kristóf, Lukács Móricz, Merza Gyula, Moldován Gergely, Papp Miklós (keresztesi), Petelei István, Szongott Kristóf, Tarján Tamás, Tutsek Anna, és Zárug Péter Farkas. A kötetet az erdélyi örmények múltjából nagyszámú archív fotó, valamint az örmény kódexművészet számos állat- és emberábrázolása illusztrálja.

## Szennyessy Judit

# Kegyeleti barangolás Isonzó, Doberdó, Júliai-Alpok, Karszt-hegység és a Trieszti-öböl vidékein

– 2014. július 27–augusztus 1. (3., befejező rész)

**Július 30.** A mai napon a Doberdói fennsíkon kalandoztunk. Az isonzói front déli szakaszát, a karszt fennsíkot nevezi az emlékezet és a történelmi tudat Doberdónak. Doberdó a magyarság számára szimbolikus jelentéssel bír, s annak a gyászos emléktörténelmi-földrajzi fogalomsornak a része, amelybe Mohács, vagy a Don-kanyar is tartozik. A súlyos veszteségeket, szomorú emlékeket idéző fogalmon túl azonban Doberdó a magyar hadtörténelem egyik legfontosabb emlékhelye és egyúttal a magyar katonai helytállás és hősiesség jelképe is. Ez a front a hegycsúcsokon folyó háborúhoz viszonyítva más kihívásokat jelentett: vízhiányt, nyáron perzselő meleget és a temetetlen halottak rothadó bűzét. A kőfalak és homokzsáképítmények mögött, illetve a lövészárkokban harcoló katonáink folyamatos gránittűzben és kőzaporban védtek állásaikat. A kora reggeli eső miatt látogatásunkat a Redipugliai katonai emlékhelynél kezdjük.

A monumentális építmény a legnagyobb olasz katonai temető. Közel három évig épült, 1938-ban Mussolini



avatta fel. Az emlékhely magán viseli a kor hegemonisztikus törekvéseinek jegeit.

Az egész hegyet beborító tiszta fehér márvány mintegy 100 méter széles. Ide 100.000 katonát helyeztek el, negyven ezret név szerint, hatvan ezret beazonosítatlanul. A csoport kitaróbb tagjai gyalog közelítették meg a tér másik oldalán található múzeumot, az esőtől félők pedig autóbusszal mentek a találkozóhelyre. Az „Első világháború múzeuma” négy teremből és egy fogadóhelyiségből áll. A vitrinekben megtekintettük a háború tárgyait, azaz fegyvereket, katonai egyenruhákat, orvosi felszereléseket és számos fotót a lövészárkokban zajló életről. Találtunk magyar feliratokat és szegényes oltárokat, amelyek azt bizonyítják, hogy katonáink a messzi idegenben is az otthonukra és szeretteikre gondoltak. Innen a Doberdó legvéresebb csatájának helyszínére, a Monte San Michelére utaztunk. Az 1916. augusztus 5-7-ig tartó ütközet hősei az 1. sz. honvéd gyalogezred és a nagyváradi 4. sz. honvéd gyalogezred katonái voltak. Ez utóbbiak Kratochwill Károly ezredes vezetésével a háromszoros olasz



túlerővel szemben fedezték csapataink visszavonulását.

Kitartásuk eredményeként a túzértséget minden ágyúval és felszereléssel együtt ki tudták vonni az első vonalból. A sikeres akcióért nagy árat fizettek, a védelmező 3000 főből mindössze 200 maradt. Kratochwill ezredes 1918 decemberében is tanújelét adta kiváló hadvezetési képességeinek és hazaszeretetének. A szélnek eresztett katonaság romjain újjászervezte a Székely hadosztályt, amellyel sikeresen védelmezte a Máramarosszigettől a Belényesi medencéig tartó frontvonalat a románok betörésével szemben.

San Martino del Carso felé haladva első állomásunk egy épen maradt kaverna megtekintése volt. Majd az Antall kormány idején, 1991. decemberében felállított, Keresztury idézet-ellátott /"áldozatuk...jóra parancs" emléktömböt koszorúztuk meg. Ezután a nagyváradiak gúla alakú emlékművéhez vonultunk, ahol a koszorú elhelyezése után a székely himnuszt is elénekeltük,

utalva a katonák és az ezredes székely kötődéseire. A nagyváradiak emlékművéhez hasonló három darab található a karszton, melyeket a katonák szenvedéseinek helyszínéül Kratochwill ezredes állíttatott fel. Az volt a célja, hogy a katonák idezarándokoló szerettei a négy emlékművet végigjárva ízelítőt kapjanak a háború poklából.

A lövészárkok, földalatti ágyúállások, kavernák megtekintése után a Visintini magyar kápolna felé vitt az utunk. A kápolna helyét IV: Károly magyar király jelölte ki, és katonák kezdték építeni 1916-ban.

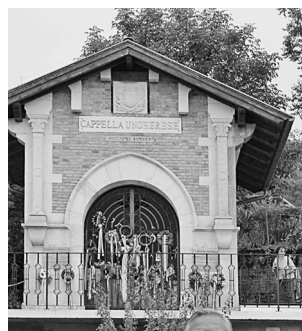


1918-ban került volna sor a kápolna felszentelésére, de akkorára az osztrák-magyar hadsereg kénytelen volt visszavonulni. A későbbiekben istállóként, tárolóként használták. 2009 tavaszán kezdték a kápolnát és a telken lévő épületet felújítani a Széchenyi Tudományos Társaság kezdeményezésére és hat-

hatós anyagi támogatásával. Magyar munkások, magyar építőanyagokkal dolgoztak, s 2009. május 30-án ökumenikus szertartás keretében, Sólyom László köztársasági elnök jelenlétében szentelték fel a magyar kápolnát. Négy kör alakú, színes ablakában magyar, az olasz, a szlovén és az osztrák címer látható. A kápolna előtt alakították ki

a Hősök falát, amelyet mára számos nemzeti szalag és koszorú díszít. Mi is elhelyeztük koszorúnkát, elénekeltük a himnuszt és mindennapi imádságunkkal is emlékeztünk a nagy háború hőseire. Ezután a délelőtt már megjárt Redipugliai temetőtől mintegy 500 méteres távolságban található Foglianoba mentünk. Itt az osztrák-ma-

gyar katonai temető bejárata előtt tűhegyes ciprusok között németnyelvű tábla figyelmeztetett bennünket, hogy a Monarchia sírkertjébe lépünk be. A 2500 névvel megjelölt sírkő között számos, rossz magyarsággal megírt nevet találtunk. A sírkert közepén a 7000 ismeretlen katonára csontjait fedő sírkövön a következő feliratot olvastuk: „Itt fogadta be a baráti Itália testvéri szeretete az ismeretlenség fényében az osztrák-magyar hadsereg 7000 vitézét, akik a hazájukért estek el”. Itt is elhelyeztük koszorúnkát, elénekeltük a himnuszt, és azon



elméltünk, hogy a magyar hazafiságba miért nem fér bele egy olyan központi emlékhely felállítása, amely valamennyi doberdói hősnak az emlékezés és tiszteletadás helyszínül szolgál. Ezután visszanyarodtunk utunk központi helye, Gorizia felé. A 35000 lakosú Gorizia az első világháború előtt még Görz névre hallgatott, és az Osztrák-Magyar Monarchia részeként az osztrák arisztokrácia kedvelt nyaralóhelye volt. Olaszország pálfordulása ajándékként kapta meg a várost a várral, a villanegyeddal, valamint a szőlőskertekkel fedett apró szlovén falvakkal. Az impozáns belvárosban keresztülmegyünk egy-egy pillantást vetve a jezsuiták által épített Szent Ignác templomra, a főtéren található szökőkútra, és a mediterrán villákra. Az árkok mellett elgyalogolva felmentünk a várba, hogy megtekintsük az első világháború múzeumát.

A 1924-ben történő felszenteléskor a „felszabadulás múzeuma” nevet viselte, és azzal a céllal jött létre, hogy az Olaszországhoz került város olasz karakterét mutassa be. Akkor az első világháborús kiállítási tárgyak a gyűjteménynek csak egy hányadát tették ki. 1938-ban átépítették a múzeumot, s ekkor már nevébe is bekerült a világháború. 1983-ban egy áradás erősen megrongálta a gyűjteményt, s egy hosszú restaurálási és koncepcióváltási időszak eredményeként 1990-ben nyílt meg mai formájában a kiállítás. A múzeumban megtekintettük egy 1917-ben kialakított osztrák lövészárkok rekonstruált változatát, Armando Diaz generális íróasztalát, korabeli fegyvereket és ruházatot, valamint a civil lakosság szenvedését és Görz város pusztulását.



A múzeumlátogatás után az Európa téren keresztül a „K und K” jegyeket magán viselő szecessziós pályaudvar mellett átmentünk Nova Goriziába. Ezt a várost a II. világháború hívta életre. Olaszországnál maradt Gorizia, de elvették tőle a győztes hatalmak a vasútállomást, a kolostort, a folyó-völgyeket, valamint a határoló hegyeket. Tito új jugoszláv város építésébe kezdett, melynek eredményeként jellegtelen beton-tömbök, parkok alakultak ki. Ma a város legnagyobb vonzereje számtalan kaszinója. A szocializmus idején a vasútállomás előtt szögesdrótkerítés választotta el egymástól a két várost, a két országot, s értelemszerűen a két világrendet. Szlovénia függetlené válása után a szögesdrótot egy határkő váltotta fel, mára pedig szabad az átjárás a két város között. Hazafelé még megálltunk egy bevásárlóközpontban, s nézegetéssel, vásárlással illetve automata masszírozással töltöttük el a rendelkezésünkre álló szabadidőt. Könnyen elaludtunk, s többen álunkban is koszorúztunk.

**Július 31.** A mai nap „nyaralásszerű” élményeket ígért. Közös programunk a Solkani katonai temető meglátogatásával kezdődött. Ez az úti cél az eső miatt kimaradt, s így ma pótoltuk. Ezt annál inkább is megtehettük, mert az égen sötét felhők gyülekeztek, s az Adriai tengernél beígért fürdőzés és napozás elérhetetlennek tűnt. Buszunk elkanyarodott a távolból-felülről lenyűgöző látványt nyújtó Solcano híd mellett, s megálltunk a katonai temetőhöz vezető bozotos út mellett. A 220 méter hosszú ívhíd a világ leghosszabb kőhídja. A híd a Velencei szecesszió idején épült, 1900



és 1905 között. vasúti hídként 1906-ban adták át, s az első áthaladó vonaton ült Ferenc Ferdinánd is. A hidat az osztrákok 1916-ban felrobbantották, de 1927-ben az olaszok közel eredeti állapotában ismét kőből állították helyre. A temetőhöz való eljutás komoly stratégiai feladatot jelentett Gyuri bácsi számára. Meg kellett oldani, hogy a beláthatatlan kanyarban meghúzódó vasúti sínpályán úgy keljünk át, hogy a vonat észlelése esetén azonnal reagálni tudjunk. Segítőit – utastársaink közül- a kanyar két végpontjához állította, s mi egyenként átkeltünk a sínpályán, majd a vasút mellett haladva elértük a Solkani katonai temetőt. Ez a temető 5103 elesett csontjait tartalmazza, köztük 545 magyar katonáét. A morzsolódó sírköveken alumíniumlapocskák mutatják a neveket. Közülük nagyon sok már leesett, vagy olvashatatlan. A temető közepén egy obeliszk áll, amelynek írástáblájára egy német katonai gyászdal első sora került: „Ich hatte einen Kameraden”. A koszorúzás közben tudatosult bennünk, hogy sok katonánk nem akkor halt meg, amikor elesett, hanem amikor neve is eltűnt, s az emlékezésnek nincs körülírható helyszíne. Az idő javult, a felhők mögött ki-kikandikált a nap, és bu-



szunk Duino felé fordult. Közülünk sokan csak annyit tudunk az Adriának erről a gyöngyszeméről, hogy ebből a kastélyból indult végzetes útjára, Szarajevóba Ferenc Ferdinánd 1914-ben. A kastély több mint négyszáz



éve a Della Torre e Tasso (Thurn und Taxis) család tulajdona. A család története szorosan kapcsolódik a postai szolgáltatáshoz, mivel ezt a tevékenységet több mint 350 éven keresztül több Európai államban, így hazánkban is folytatták. A kastély építése egy római előőrs romjain kezdődött a XIV. században és a XVI. században felhúzott torony hozátoldásával fejeződött be.

A kastélyt ma is lakják, mi a kiállítás céljára 2003-ban megnyitott termeket tekintettük meg, és gyönyörködtünk az Adriai tengernek az ablakokból, teraszokról elének táruló csodálatos panorámájában. Ámulattal néztük a kastély igényes berendezését, a kristálygyűjteményt, a korabeli fegyvereket és páncélokat, a miniatűr gyermekjátékokat, valamint a vitrinekben kiállított családtörténeti fotókat. Láttuk továbbá azt a zongorát is, amelyen Liszt Ferenc adott koncertet, s több kiadást a Duinói Elégiából. Ez utóbbi versfolyam Rainer Mária Rilke nevéhez kötődik, aki Mária Della Tassonak ajánlotta művét. A hercegnő a költőt többször meghívta kastélyába és egyik fő mecénása lett. Rilke nevét kapta az a sétány, amely 2 km hosszan vezet a tengerpartról a sziklák mentén a kastély bejáratához. A kastély udvarában szuvenir boltok, kávézók szolgálják a turisták kényelmét. Az udvarban található bunkert is meglátogattuk, amely a II. világháborúban a német tengeri flotta őrhelyeként funkcionált. A kastélyhoz fűződik a „Fehér dáma” legendája,

amely szerint az egyik herceg feleségét a tengerbe vetette, aki azonban halálsikolyával kősziklavá változott, s onnan figyel a kastélyt. Amíg a kastélyban szemlélődtünk, kisütött a nap, s így nem volt akadálya, hogy a beígért tengeri fürdözést kipróbáljuk. A szépen rendben tartott szabad strand kabinjaiban átöltöztünk, és birtokba vettük a tengerpartot. Ez a művelet azért nem

okozott nehézséget, mert rajtunk kívül senki sem volt a vízben, illetve a parton. Ez az időjárás az igazi nyaralóknak hűvös volt, s a mediterrán vidéken amúgy is későn kezdődik az élet. Az éttermek is csak dél körül nyitottak, s bármennyire ínycsiklandozó ételek kerültek a levegőbe, a délutáni program miatt nem tudtunk azokban megebedni. De az úszás is nyúl farknyira sikerült, és a napozást is csak tesztelni tudtuk. Mégis nagyszerű volt a Trieszti öböl hatalmas kékségének, a távolban feltűnő vitorláknak és a tenger morajlásának élményét élvezni. Az 1986 óta UNESCO világörökségként jegyzett Skocjani barlanghoz pontos időben kellett érkezniünk az előre lefoglalt időpont miatt. A Szlovénia déli részén található Skocjani Nemzeti Park önmagában is különlegesség. 413 hektáros területén a karsztosodás összes formakincse



megtalálható.

Nem véletlen, hogy számos szakkifejezés, így a karszt, dolina stb. erről a vidékről származik. A barlang 1885-től látogatható, az elektromos világítást 1959-ben vezették be. A barlangjárást a „csendes barlangban kezdtük, majd a „paradicsom”- és „nagyteremben” folytattuk. Ezek az elnevezések arra utalnak, hogy itt még nem folyik víz,

de a méretek már itt is lenyűgözőek. Ezután átértünk a „morajos” barlangrészbbe, ahol az átlagos magasság 100 méter. A morajos hangot a barlang alján zúgó óriásfolyam, a Timavo okozza. A Timavo a felszínen Rekanak nevezett folyó földalatti folytatása, amely tenger alatti forrásokban jelenik meg az Adriai tengerben. A „morajos barlangban” a hangok különböző helyekről való érkezése mellett arra a táblára is rácsodálkoztunk, amely az 1965-ös árvíz szintjére emlékeztetett. Az út a folyó felett sziklafalba robbantott ösvényen vezetett tovább, majd egy 45 méter magas szakadékot átívelő függő-



hídon haladtunk át. E két építészeti teljesítmény méltán váltotta ki csodálatunkat és elismerésünket. Túránk utolsó állomása a „Kis serpenyők” terme volt. A serpenyők nem egyebek, mint lépcsőzetesen felépülő mészkőtufa gátak.

A beáramló külső fény jelezte, hogy közel másfélórás barlangjárásunk végéhez közelített. A Schmidl teremben található Nagy-és Kis-dolina 163 méteres mélységével mindannyiunkat lenyűgöztött. Akik nem mentek a barlangba, azok végighaladtak azon a kiránduló úton, amely a sziklafalról leömlő hatalmas zuhatagot, és a barlang alatt útját folytató Timavo folyó völgyét öleli körül. Ez a látvány is egyedülálló élményt kínált.

Erre a napra még egy kegyeleti látogatás maradt, a Gorjenskoj katonai temető megtekintése. A legszebb katonai temetőnek tartják a fehér kőkereszteknek zöld hátteret biztosító bukszusok miatt. Ebben a temetőben 10 000 osztrák-magyar (többnyire magyar) katona alussza örök álmát. Itt is névtelenek az áldozatok, mert a márványból vésett feliratok lekoptak. A kovácsoltvas kapun belépve a főösvényen egy kápolnához jutottunk, melyen Horatius idézetet olvastunk: „Édes és dicsőséges dolog a házáért meghalni”. Elhelyeztük koszorúnkat, elénekeltük a himnuszt, és azzal az érzéssel tértünk nyugovóra, hogy Gyuri bácsinak köszönhetően néhány napon keresztül legalább szimbolikusan osztozhattunk katonáink sorsában.

**Augusztus 1.** Kora reggel elfogyasztottuk diákszállóbeli utolsó reggelinket és a busz elindult hazafelé. Az első vizesblokkig meghallgattuk Banditól az I.



világháború kitérésének okait, és a nagyhatalmak felelősségét. Elhangzott néhány vers Reményik Sándortól, vitéz Somogyvári Gyulától és Gyóni Gézától, valamint meghallgattunk egy összeállítást első világháborús katonadalokból. Predjama különleges váránál áll-

tunk meg kávézni, és a várat kívülről szemügyre venni. A várat egy 125 méter magas barlang peremére építették. Leghíresebb tulajdonosa Erasmus Lueger rablólovag volt a XIV. században. Mivel a várat nem tudta kívülről bevenni a gyilkost elfogni szándékozó fejedelem, Lueger egyik szolgáját fizette le, aki fénnel jelezte, amikor a lovag elvonult az illemhelyre. Akkor aztán ágyúval porrá zúzták a mellékhelyiséget a lovaggal együtt. A rablólovag örök álmát a parkolóban található, árnyat adó hársfa alatt alussza.

A buszban folytattuk az úti élmények összefoglalását, majd felolvastam sebtében megírt, hevenyészett versemet. Meghallgattuk Gyuri bácsi jövő évi tervezett útirányait, s már előttünk magasodott a Lendvai domboldal. A Cuk borház Lendva legmagasabb pontján, 327 méter magasan terített asztallal

várt Bennünket. Éhségünket a házi szalámmal és egyéb finomságokkal megpakolt hidedgtál és a nagymama sós kiflije csillapította. Megnéztük a három országra nyíló ragyogó kilátást, és lementünk a pincébe borkóstolóra. A különböző fantázianevekkel felruházott



fehér, rozé és vörösbor (Hadik-vére; Piroska könnye stb.) jókedvre derített bennünket, és vásárlásra ösztönzött. Borokkal, borecettel, fűszerekkel megrakodva érkezünk a buszhoz, hogy Istenhozzádot intve Szlovéniának elinduljunk a Bem rakpart felé.

Kegyeleti utunk sok szép élménnyel

gazdagított Bennünket. Útitársaink fegyelmezettek és kulturáltak voltak. Istennek hála az ötvenkét utas betegség, sérülés nélkül úszta meg a kirándulást. Ismeretségek és barátságok szövődtek. Örömmel és meghatottsággal emlékezünk a közösen eltöltött egy hétre.

### Szennyessy Judit verse

#### Kegyeleti barangolás

Ötvenkettőn útra keltünk  
Isonzó mellett keringtünk,  
Gyuri bácsi úgy vezetett  
Szíve, hangja messze zengett.

Vitt bennünket vízeséshez,  
Lovagvárhoz, nem is egyhez.  
Koszorúnkat vízre tettük,  
Harcolókra emlékeztünk.

Este meg már azt kutattuk,  
Van-e örmény családtagunk.  
Mindenki beszélt magáról,  
Gyerekekről, unokákról.

Caporettóba úgy mentünk,  
Tudtuk, e helyen mi győztünk.  
Láttunk filmet, húszperceset  
Öldöklőket, veszteseket.

Doberdói síkvidéken  
Kavernákban senyvedt népem,  
Egész frontot végig jártuk,  
Főhajrával koszorúztunk.

Akinek bírta a lába  
Csodás barlang lett jutalma,  
Akik pedig fenn maradtak,  
Látványként dolinát kaptak.

Gyuri bácsinak hála jár,  
Hogy féltőn vigyázott ránk,  
Adott sok új ismeretet,  
Növelt hazaszeretetet.

Eső áztatta ruhában  
Tisztelegtünk Jávorcában  
Íszonyatos magasságban  
Magyar lelkű kápolnában.

Katonáink itt szenvedtek,  
Hegyerincet védelmeztek  
Hóba, fagyba, jégbe zárva  
Rohantak át a halálba.

Duinóban lábra kaptunk,  
Ósi kastélyt körbejártunk,  
Szép időben strandolhattunk,  
Ebédhez már nem jutottunk.

Kegyeleti volt az utunk,  
Számos helyen koszorúztunk,  
Magyar Himnuszt énekeltünk,  
Hősökért imát rebegtünk.

Most, amikor hazamegyünk,  
Mindenkinek híreszteljük:  
Hőseinknek nyugóhelye  
Nem merülhet feledésbe!